

Sieyès Hala Yaşıyor mu?

(Sieyès is Still Alive?)

Ar. Gör. Alper IŞIK*

*"une loi commune et une eprésentation commune
voilà ce qui fait une nation"***
Emmanuel Sieyès*

ÖZET

Fransız Devrimi sürecinde halk sınıfları arasındaki eşitsizlik, Sieyès'in "Qu'est-ce que le Tiers état?" (Üçüncü Sınıf Nedir?) adlı eserinin ana konusunu oluşturmaktadır. Bu eserde Sieyès'in "ortak bir yasa ve ortak bir temsil; işte bir ulusu oluşturanlar" şeklindeki ifadesi, bir ulusu meydana getiren basitçe açıklamaktadır. Bu açıklamadan çıkan sonuç ise, herhangi bir ırk, dil veya kültür bağının yer almadığı bir ulus tanımının yapılabilecek olmasıdır. Ulus tanımının yanı sıra Sieyès, temsili hükümet, kurucu iktidar, ulus iradesi gibi bir çok kavrama ilişkin olarak kendi görüşlerini ortaya koyabilmiştir. Fransız Devrimi ile başladığı kabul edilen ulus-devlet çağı, günümüzde özellikle küreselleşmeyle birlikte çeşitli değişimlere uğramaktadır. Ulus-devlet ve dolayısıyla ulusun da uğradığı bu değişimlere karşın, Sieyès'in "Qu'est-ce que le Tiers état?" eserinde yaptığı tanımlar ulus-devletleri ve ulusu koruyabilmek için bir formül olarak düşünülmesi midir?

Anahtar Kelimeler: Sieyès, Tiers état, Ulus, Fransız Devrimi, Temsil

ABSTRACT

Inequality between the commoners in the process of French Revolution, is the main subject of Sieyès's "Qu'est-ce que le Tiers état?" (What is the Third State?). In this work of Sieyès "a common law and a common representation, that build a nation" as the phrase is simply to describe the elements that make up a nation. A consequence of this explanation, it is possible to describe a nation regardless of race, language or culture. As well as the definition of nation, Sieyès could express his opinions about the definitons of representative government, constituent power and the will of the nation. Nation-state era began with the French Revolution, is undergoing

* Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Genel Kamu Hukuku Anabilim Dalı

** Ortak bir yasa ve ortak bir temsil; işte bir ulusu oluşturanlar

several changes today, especially with globalization. Should definitions in "Qu'est-ce que le Tiers état?" by Sieyès be considered as a formula to protect the nation in spite of the nation state and the changes that it has been faced?

Keywords: Sieyès, Third Estate, Nation, The French Revolution, Representation

I. Fransız Devrimi Öncesindeki Süreç

Fransız Devrimi'nin ortaya çıkmasında iki büyük akımdan bahsedebiliriz. Bunlardan ilki, fikri anlamdadır ve burjuvalardan gelmektedir. Burjuvaların talebi, devletin siyasal anlamda yeniden organize edilmesidir¹. İkincisi ise, eylem alanındadır ve halk kitlelerinden gelmektedir. Köylüler ve şehirlerdeki işçi kesiminden meydana gelen bu kitleler, ekonomik koşullarında acil ve elle tutulur bir iyileştirme istemekteydiler². Bunlara ek olarak ekonomik liberalizmi benimseyen fizyokratların da etkisini hesaba katmak gerekir³. Bu fikri alt yapıda en önemli paylar Montesquieu ve Rousseau'ya aittir. Montesquieu ve Rousseau ile birlikte anılması gereken bir diğer isim, Devrim'e son ve belki de en önemli katkıyı yapmış olan Sieyès'tir⁴. Fransız Devrimi'nden önce Fransız toplumunu kabaca üç sosyal sınıfa ayırmak mümkündür. Bunlar; ayrıcalıklı bir konumda bulunan rahipler ve soylular-kısaca birinci ve ikinci sınıf- ve ayrıcalıksız konumda bulunan üçüncü sınıf, yani halktır⁵. Rahipler 130.000, soylular 140.000, halk ise 25.000.000'lük bir nüfusa denk düşmekteydi⁶. Dolayısıyla üçüncü sınıf olarak adlandırılan halk, nüfusun ezici bir çoğunluğuna tekabül etmektedir. Halkın büyük çoğunluğu ise köylülerden oluşmaktadır⁷.

Demografik açıdan köylülerin fazla olduğu ve bu yüzden tarım ekonomisinin hakim olduğu Fransa'da köylüler verdikleri vergilerin fazla olması ve sahip oldukları toprakların az olması dolayısıyla zor koşullar altında yaşamaktaydılar⁸. O dönemlerde sanayi anlamında fazla gelişmese de Fransa işçi sınıfı düşük ücretlerden yana sıkıntı çekiyordu. Bununla birlikte burjuva sınıfı da, ayrıcalıklı sınıf olan aristokraziye bes-

¹ Pierre KROPOTKINE, *La Grande Révolution 1789-1793*, Paris, 1909, s. 1.

² KROPOTKINE, s. 1.

³ Mehmet AKAD/Bihterin VURAL DİNÇKOL/Nihat BULUT, *Genel Kamu Hukuku*, Der Yayınevi, İstanbul, 2015, s. 157.

⁴ Mehmet Ali AĞAOĞULLARI, *Ulus-Devlet ya da Halkın Egemenliği*, İmge Yayınevi, Ankara, 2010, s. 174.

⁵ Leo HUBERMAN, *Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla*, Çev: Murat BELGE, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011, s. 165.

⁶ HUBERMAN, s. 165.

⁷ Hilton L .ROOT, *La Construction de l'État Moderne en Europe La France et l'Angleterre*, Tra: Jacques FAUVE, Presses Universitaire de France, Paris, 1994, s. 12.

⁸ AĞAOĞULLARI, *Ulus-Devlet ya da Halkın Egemenliği*, s. 183.

lediği düşmanlıkla, bir değişimin yanında yer alacağını sezdiriyordu⁹. Bu çatışmanın ana sebebi ise imtiyazlar ve yüksek mevkilere erişimde yaşanan eşitsizliklere ilişkindir¹⁰. Paris Parlamentosu'nun 3 Mayıs 1788'de yayınladığı bildiri monarşik düzenden yana tavır almakla birlikte yurttaşlara bir takım güvenceler vermektedir¹¹. Toplumda baş gösteren bu eşitsizlik sorununa 1778 yılında Fransa'nın, Amerikan kolonilerinin İngiltere'ye karşı bağımsızlık savaşına destek olması da eklenmiştir. İngilizler savaşı kaybetmiştir ama bu durum Fransa'nın hazinesini de olumsuz yönde etkilemiştir. Bu duruma çözüm olarak soylulardan ve din adamlarından da vergi alınması gündeme gelmiştir. Dönemin Maliye bakanı Calonne, bu tasarısında soyluların muhalefeti ile karşılaşmıştır¹². Böylesine temel bir değişikliği yapmak konusunda *Assemblée des Notables* (Soylular Meclisi) ve *Parlement*'in ayak diremesi üzerine ancak *États Généraux*'nun bu konuda karar alabileceği ortaya çıkmış ve bu amaçla 1614'ten sonra ilk defa olmak üzere 1 Mayıs 1789'da *États Généraux* toplanmıştır¹³.

II. Fransız Devrimi ve Sieyès

A. Fransız Devrimi

États Généraux'nun 1200 temsilcisi 4 Mayıs 1789'da Saint-Louis Kilisesi'nde toplanmış ve ertesi gün kralın çağrısıyla açılış yapmıştır. Bu oturumda devrimin kaçınılmaz olduğu intibası yaygındır¹⁴. *Tiers état*'lar 578 kişiyle temsil edilmekteydi ve bu grubun neredeyse tamamı burjuvalardan oluşmaktaydı¹⁵. Sieyès ise Meclis'te üçüncü sınıfın temsilcisi olarak yer almaktadır¹⁶. Meclis açılışında kral her türlü siyasal değişimin karşısında olduğunu en baştan açıklamıştır. Kral'a göre yalnızca, ekonomi alanında bir takım radikal olmayan yasal düzenlemelerin yapılması yeterlidir ve sınıfların kaldırılması değil uyum içinde olması önemlidir¹⁷. Ancak *Tiers état* temsilcileri,

⁹ AĞAOĞULLARI, *Ulus-Devlet ya da Halkın Egemenliği*, s. 184.

¹⁰ Ellen MEIKSINS WOOD, *Özgürlük ve Mülkiyet; Rönesans'tan Aydınlanma'ya Batı Siyasal Düşüncesinin Toplumsal Tarihi*, Çev: Oya KÖYMEN, Yordam Kitap, İstanbul, 2012, s. 337.

¹¹ Mehmet Semih GEMALMAZ, *Devlet, Birey ve Özgürlük*, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 284.

¹² Recai Galip OKANDAN, *Umumi Amme Hukuku*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1968, s. 272.

¹³ AĞAOĞULLARI, *Ulus-Devlet ya da Halkın Egemenliği*, s. 188; OKANDAN, s. 272; GEMALMAZ, s. 285.

¹⁴ KROPOTKINE, s. 66.

¹⁵ Ancak bu grubun içinde Mirebeau gibi birkaç soylu ve Sieyès gibi birkaç din adamı da mevcuttur. AĞAOĞULLARI, *Ulus-Devlet ya da Halkın Egemenliği*, s. 207.

¹⁶ Philippe NEMO, *Histoire des Idées Politiques aux Temps Modernes et Contemporains*, Quadrige/PUF, Paris, 2002, s. 462.

¹⁷ KROPOTKINE, s. 67.

ayrı meclisler şeklinde toplanma önerisini reddettikleri gibi oylamaların sınıflara göre yapılmasını da reddederek krallığa karşı mücadeleye başlamıştır¹⁸. 17 Haziran'da ise kendilerini, Sieyès'in önerisi üzerine, "Ulusal Meclis" olarak ilan etmişlerdir. Bu karar, sınıfların ortadan kalkmasına yönelik olarak atılmış ilk adımdır¹⁹. Üçüncü sınıf temsilcileri bu kararla aynı zamanda kendilerinin onaylamadığı hiçbir verginin geçerli olmadığını da teyit etmiş oluyordular²⁰.

20 Haziran'da ise Kral'ın Meclis'in toplandığı binayı kapatması üzerine üçüncü sınıf temsilcileri *Jeu de Paume* binasında toplanmışlardır. Birinci ve ikinci sınıftan bir çok kişi onlara katılmış ve bu topluluk anayasa hazırlanıp yürürlüğe konana kadar orada kalacaklarına dair yemin etmiştir²¹. Daha sonraki süreçte ise "Ulusal Meclis", "Ulusal Kurucu Meclis" adını alacak ve bir anayasa komisyonu kurulacaktır²². Bu gelişmelerin halktaki yansımaları ise çok kısa zamanda gerçekleşmiştir. Kral'ın "Ulusal Meclis"te yaşanan gelişmelerin önüne geçmek için katı aristokratları bakanlıklara atması ve Paris çevresine asker yığması, Paris halkının krala karşı ayaklanmasına yol açmıştır. Nitekim 14 Temmuz 1789'da *sans-culottes* olarak adlandırılan halk kitlesi *Bastille Hapishanesi*'ni işgal etmiş ve yıkmıştır. Bastille baskınıyla birlikte mutlak monarşinin direnişi kırılmıştır²³. Bu gelişmeler sonucunda kral XVI. Louis yenilgiyi kabul etmiş ve *Tiers état*'nın elinde yeni bir yönetim kurulmuştur²⁴. Fransız Devrimi'nin öncesini ve Devrim'e götüren aşamaları kısaca belirttikten sonra Sieyès'in bu sürece katkısına değinmek gerekmektedir.

B. Sieyès, Tiers État ve Ulus

1. Sieyès'in Fransız Devrimi'ne Etkisi

1789 Fransız Devrimi, egemenliği ulusa devretmiştir. Devrimin fikri bakımdan en önde gelen isimlerinden birisi de Emmanuel Sieyès'tir. Öyle ki Touchard'a göre

¹⁸ Fransız Devrimi'nin genel kanının aksine bir burjuva devrimi olmadığını savunan görüş için bknz. Pierre BOURDIEU, *Devlet Üzerine-College de France Dersleri (1989-1992)*, Çev: Aslı SÜMER, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015, s. 410.

¹⁹ Augustin, CHALLAMEL/Désiré, LACROIX, *Les Grands Hommes et Grands Faits de la Revolution Française (1789-1804)*, Paris, 1889, s. 17.

²⁰ AĞAOĞULLARI, *Ulus-Devlet ya da Halkın Egemenliği*, s. 208.

²¹ Pierre-Louis, ROEDERER, *L'esprit de la Révolution de 1789*, Paris, 1831, s. 62.

²² Gabriel LEPOINTE, *Histoire du Droit Public Français*, Presses Universitaires de France, Paris, 1965, s. 124.

²³ Neil FAULKNER, *Marksist Dünya Tarihi*, Çev: Tuncel ÖNCEL, Yordam Kitap, İstanbul, 2014, s. 172.

²⁴ AĞAOĞULLARI, *Ulus-Devlet ya da Halkın Egemenliği*, s. 209.

1789'un ölümsüz ilkelerinin yer aldığı en önemli eserlerden biri, Sieyès'in *Qu'est-ce que le Tiers état?* eseridir²⁵. Sieyès'in diğer düşünürlerden en önemli farkı, Devrim döneminin içinde hem fikri üretim hem de fiili girişimlerle Devrim'e destek vermesidir. Sieyès hem yazdıklarıyla hem de "*Ulusal Meclis*"te oynadığı rolle Fransız Devrimi'nde kuşkusuz büyük bir öneme sahiptir ve "*Fransız Ulusal Meclisi'nin gerçek babası*"²⁶ olarak anılır. Bunun yanı sıra Fransız liberal düşüncesinin ilk jenerasyonuna dahildir²⁷. Emmanuel Sieyès 1748 yılında bir burjuva ailesinde dünyaya gelir. Din adamlığı mesleğine yönelir ancak bu mesleğin üst mevkileri soylu kökenden gelmeyenlere kapalı olduğu için yükselmez²⁸. 1789 yılının Ocak ayında adını duyurmasına sebep olacak "*Qu'est-ce que le Tiers état?*" (Üçüncü Sınıf Nedir?) isimli eserini *États Généraux* toplanmadan önce yazar. Bu eserinde Sieyès, ilk olarak soru sorarak *Tiers état*'yı tanımlamaya ve amacını belirlemeye çalışır. Kitabın ünlü ilk cümleleri şu şekildedir;

"Üçüncü sınıf nedir?

HER ŞEY

Şimdiye kadar politik düzende neydiler?

HİÇ BİR ŞEY

Ne istiyorlar?

BİR ŞEY OLMAK"²⁹

2. *Tiers État*

Kitabın ilk bölümü "*üçüncü sınıf bütün bir ulustur*" başlığını taşımaktadır. Bu bölümde toplumu ayakta tutan çalışmalar belirli bir sınıflandırmaya tabi tutulur ve tüm bu faaliyetleri yapanın üçüncü sınıf yani *Tiers état* olduğu belirtilir³⁰. Sieyès, kural olarak, *Tiers état*'yı yalnızca burjuvayla sınırlı olarak tanımlamamış, bütün nüfusu bu kavrama dahil etmiştir³¹. Dolayısıyla siyasi konumların yerine üretime dayalı olarak

²⁵ Jean TOUCHARD, *Siyasal Düşünceler Tarihi*, Çev: İsmail YERGUZ, Işık Yayınları, İstanbul, 2015, s. 468.

²⁶ Jean-François SIRINELLI (Ed.), *Dictionnaire de l'Histoire de France*, Éditions Larousse, Paris, 2006, s. 279.

²⁷ Philippe NEMO, *Les Idéologues et Le Libéralisme*, içinde, Philippe NEMO-Jean PETITOT (Ed.), *Histoire du Libéralisme en Europe*, Quadrige/PUF, Paris, 2006, s. 326.

²⁸ AĞAOĞULLARI, *Ulus-Devlet ya da Halkın Egemenliği*, s. 189.

²⁹ Emmanuel Joseph SIEYÈS, *Qu'est-ce que le Tiers état?*, Éditions du Boucher, Paris, 2002, s. 1.

³⁰ SIEYÈS, s. 3.

³¹ Marcel PRÉLOT/Georges LESCUYER, *Histoire des Idées Politiques*, Éditions Dalloz, Paris, 1994, s. 327.

tanımlanan sınıflar gündeme gelmiştir. Sınıfların toplumsal iş bölümünden ziyade siyasal bir anlam taşımaları ise Fransız Devrimi sürecinde ortaya çıkmıştır³². Üçüncü sınıfın toplumun temeli olduğu ancak buna rağmen hala ayrıcalıklı sınıfın mevcut olmasının üçüncü sınıfa engel teşkil ettiği, Sieyès tarafından vurgulanmıştır. Şu haliyle üçüncü sınıf, her şeydir ama baskı ve engel altındadır³³.

Üçüncü sınıf, ulusal zenginliğinin tamamını tek başına üretmektedir, bu yüzden de siyasal anlamda meşru olarak kabul edilmelidir, soylular ise aynı sebepten dolayı bu meşruiyet kapsamına girmemelidir³⁴. Sieyès, birinci bölümün son kısmını ayrıcalıklı sınıfın eleştirisine ayırmıştır. Bu bölümde yer alan ifadeler soyluların ulus kavramının içinde neden yer alamayacağına odaklanmaktadır. Kısaca belirtmek gerekirse soylular toplum işlerine yabancıdır³⁵. Ancak unutmamak gerekir ki Fransız Devrimi'nin hazırlayıcı koşulları arasında soyluların, ülkenin mali durumunun bozuk olmasından kaynaklanan memnuniyetsizlikleri de vardır³⁶. Dolayısıyla, Sieyès'in düşüncesinin aksine, soylu ve ruhban sınıfının çıkarlarının, üçüncü sınıfın çıkarlarıyla uyduğu noktalar da olabilmektedir.

Sieyès, üçüncü sınıf ve diğerleri arasındaki nitelik farkını belirttiikten sonra bir kötü yönetilen devlet tanımı yapar. Buna göre; en kötü yönetilen devlet, bir sınıfın tembelliği onur sayarak, üretilmesine katkıda bulunmadıkları üründe pay sahibi olduğu devlettir. Çünkü böyle bir sınıf, tembelliği sayesinde ulusa yabancıdır³⁷.

3. Ulus ve Siyasal Toplumun Oluşumu

Ulusa yabancı olan ayrıcalıklı sınıfı bu şekilde tasvir eden Sieyès, bu değerlendirmenin ardından da bir ulus tanımı yapar. Bu tanıma göre ulus; "*ortak bir yasa altında yaşayarak birbirine bağlı ve aynı yasama organıyla temsil edilen topluluktur*"³⁸. Sieyès'in bu tanımının özgün olduğu nokta ise ulus kavramını herhangi bir başka unsurla özdeşleştirmiyor oluşudur. Touchard'a göre ise Sieyès, bu cümlesiyle kanunun önemini iki kez vurgulamaktadır. Çünkü bakış açısı tamamen hukuksal bir çerçeveye oturmaktadır. Diğer unsurlarla birlikte ele alındığında Sieyès'in ulus anlayışı; *rasyonalist, yarırcı, bi-*

³² Michel BLAY (Ed.), *Grand Dictionnaire de la Philosophie*, Éditions Larousse, Paris, 2003, s. 155.

³³ SIEYÈS, s. 4.

³⁴ Pierre-Yves QUIVIGER, *Sieyès et l'État*, *Tumultes* 2015/1 (n° 44), s. 28.

³⁵ SIEYÈS, s. 4.

³⁶ Murray BOOKCHIN, *Köylü İsyenlarından Fransız Devrimine*, Çev: Sezgin ATA, Dipnot Yayınları, Ankara, 2012, s. 341.

³⁷ SIEYÈS, s. 5.

³⁸ SIEYÈS, s. 5, 9.

reycidir ve kesinlikle hukuka dayanmaktadır³⁹. Bununla birlikte Sieyès, ulusun varlığı için bir pozitif oluşum bekleminin gereksiz olduğunu savunmaktadır. Ona göre ulusun varlığı için pozitif bir oluşum beklemek gerekseydi, ulus asla varolmazdı; dahası ulus, ulus olmamaya da karar veremez⁴⁰.

Sieyès'ten önce ulus üzerine ortaya atılan görüşlerin sonucunda Fransız ve Alman anlayışları belirgin farklılıklarla meydana çıkmıştır⁴¹. Fransa'da ulus kavramı İngiltere'yle girilen Yüz Yıl Savaşlarından sonra doğmuş, devamında ise monarşinin egemenliği altında bu düşünce gelişmiştir⁴². Öyle ki Fransız Devrimi'nin ardından da ulus, monarşi yıkılmasına rağmen varlığını devam ettirmiştir. Alman anlayışı ulus ise aynı tarihsel koşullara sahip değildir. Fransa'nın uzun yıllar yaklaşık olarak aynı coğrafi sınırlar içinde hüküm sürmesine karşın Almanların ulusal birliğini kurması tarihin daha ileriki evrelerinde gerçekleşmiştir. 19. Yüzyıla dek Orta Avrupa, istikrarlı siyasal birliklerden yoksun kalmıştır. Schnapper'ın ifadesine göre Almanların tarihi bilinçlerinde, kültürel aidiyet, siyasi organizasyondan her zaman ayrılmış bir haldedir⁴³. Bu duruma ilişkin olarak belirtilmesi gereken önemli bir nokta ise dile ilişkindir. Benedict Anderson'a göre ulus fikri bir cemaat hayal etmektir. Bu hayalin oluşmasında ise yerel dillerin ortaya çıkması ve devletlerin resmi dilleri olarak kullanılmaları dikkate değerdir. Bu dillerin Latince ile rekabet eden diller haline gelmeleri, Hıristiyanlığın hayal edilmiş cemaatinin aşılmasına sebep olmuştur⁴⁴. Ancak Almanların bu noktada Fransızlardan önemli bir farkı mevcuttur. Almanların gözünde kendi dilleri, Fransızca gibi yalnızca idari açıdan kolaylık sağlayan veya devlet içinde iletişimi sağlamaktan ibaret bir dil değildir. Bunların yanı sıra seçkin bir edebiyat ve evrensel bir anlatım dilidir ayrıca onları Alman yapan yegane unsurdur⁴⁵. Tarihsel açıdan yaşanan bu farklılıklar karşımıza iki model olarak çıkmaktadır. İlkinde ele alınan Fransız modeli, siyasal, bireyci, rasyonalist ve gönüllülük esasına dayalı bir ulus kurgusunu öngörürken; Alman modeli, kökünde bir halk topluluğuna dayanan, aynı soydan gelen,

³⁹ TOUCHARD, s. 469.

⁴⁰ SIEYÈS, s. 53.

⁴¹ Fransız ve Alman anlayışlarını detaylı bir şekilde inceleyip günümüze etkilerini tartışan bir eser için bkz. Rogers BRUBAKER, *Fransa ve Almanya'da Vatandaşlık ve Ulus Ruhunu*, Çev: Vahide PEKEL, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2009, s. 75-77.

⁴² Dominique SCHNAPPER, *La Communauté des Citoyens*, Éditions Gallimard, Paris, 1994, s. 158.

⁴³ SCHNAPPER, s. 159.

⁴⁴ Konu hakkındaki detaylı açıklama için bkz.

Benedict ANDERSON, *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, Verso, London-New York, 2006, s. 42.

⁴⁵ Eric J. HOBSBAWM, *1780'den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik: Program, Mit ve Gerçeklik*, Çev: Osman AKINHAY, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2014, s. 127.

aynı kültürü, geçmişi, etnik ulusu paylaşan bir anlayışı öngörmekteydi⁴⁶. İki anlayışı da kısaca açıkladıktan sonra Sieyès'in ulusa ilişkin yaptığı tanımın Fransız anlayışına daha yakın olduğu sonucuna varabiliriz. Bununla birlikte Sieyès'in ulusun nasıl oluştuğuna ilişkin olarak da bir takım tespitleri vardır.

Sieyès, ulusa ilişkin en kapsamlı çıkarımlarını kitabının beşinci bölümünde yapmıştır. İlk adım olarak bir anayasa yapılması gerektiğinden bahseden Sieyès, bu anayasayı kimin, nasıl yapabileceğini tartışırken siyasal toplum, ulus ve ulusal iradeye ilişkin tanımlamalarda bulunmuştur. İlk olarak siyasal toplumu ele almıştır. Siyasal toplumun oluşmasında Sieyès'e göre üç evre vardır. İlk olarak birleşmek isteyen sayıca az ya da çok bağımsız bireyler mevcuttur. Bu durumda bile ulus oluşturmuşlardır, kullanmasalar da tüm haklara sahiplerdir. Bu dönem bireysel iradelerle ifade edilir, birleşmek onların eseridir ve iktidarın kaynağı onlardır⁴⁷. İkinci evrede, ortak iradenin eylemi söz konusudur. Birleşen insanlar birliklerine bir kıvam kazandırmak, amacını gerçekleştirmek isterler. Kamusal işler ve bunların nasıl görüleceği üzerine görüşürler ve karar verirler. Burada iktidar yine kamuya aittir. Topluluğa ortak bir irade gerekir ve irade birliği olmadan, topluluk isteyen ve davranan bir birlik haline gelmez⁴⁸. Üçüncü evrede ise nüfus ve yerleşim alanı genişlemiştir ve ortak irade kolayca uygulanabilir olmaktan çıkmıştır. Bu durumda aralarından güvendikleri kişileri kamu işlerine göz kulak olmaları ve hükmetmeleri için görevlendirirler⁴⁹. Bu evre, vekaletle yürütülen yönetim aşamasıdır.

4. Temsil

Bilindiği üzere siyasal temsil anlamında kullanılan vekalet kavramının emredici vekalet ve temsili vekalet olmak üzere iki türü vardır. Söz konusu kavramlar halk egemenliği ve millet egemenliği teorisinin yansımalarıdır. Halk egemenliği teorisinde halk, yasama yetkisini elinden bırakmamıştır, bu yetkiyi temsilcilerine yön vererek kullanır. Millet egemenliği teorisinde ise temsilciler sadece seçildikleri bölgeyi değil bütün milletin iradesini temsil etmektedirler⁵⁰. Bu yüzden de kendilerini seçen kitleyle doğrudan temasları sınırlıdır. Temsilcilerin sadece kendi seçildikleri bölgeyi değil de bütün bir milleti temsil etmeleri, bugün bizim anayasamızın 80. maddesinde de yerini almış bir ilkedir⁵¹.

⁴⁶ SCHNAPPER, s. 162.

⁴⁷ SIEYÈS, s. 51. "un nombre plus ou moins considerable d'individus isolés qui veulent se réunir".

⁴⁸ SIEYÈS, s. 51. "caractérisée par l'action de la volonté commune. Les associés veulent donner de la consistance à leur union".

⁴⁹ SIEYÈS, s. 52. "Ils en détachent tout ce qui est nécessaire, pour veiller et pourvoir aux soins publics".

⁵⁰ Erdoğan TEZİÇ, *Anayasa Hukuku (Genel Esaslar)*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 116.

⁵¹ <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm> Erişim Tarihi 12.02.2016.

"Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, seçildikleri bölgeyi veya kendilerini seçenleri değil, bütün Milleti temsil ederler."

Tarihsel süreçte emredici vekaletten temsili vekalet anlayışına doğru bir geçiş söz konusudur. Örneğin İngiltere’de Avam Kamarasının yasama yetkisini ele geçirmeye ilişkin kazanımlarıyla emredici vekaletin yakın bir ilişkisi vardır. Parlamento’nun yasama yetkisini ele geçirmesi, parlamentoda görüşülen konuların kapsamının genişlemesine ve ülkenin genelini ilgilendiren konulara dönüşmesine sebep olmuştur. Bu durum parlamento üyelerinin kendilerini seçen seçmenlerle aralarındaki bağların gevşemesine yol açmıştır. Ayrıca emredici vekalet anlayışında, vekilin mali külfetine de seçmenlerin katlanması, seçmenlerin bu haklarından yavaş yavaş vazgeçmesine yol açmıştır⁵². Fransa açısından bakıldığında ise emredici vekalet anlayışından kopuş, burjuva sınıfının siyasi iktidarı ele geçirmesiyle mümkün olmuştur⁵³.

Sieyès’in temsile ilişkin tespitleri de dikkat çekicidir. Sieyès’e göre; topluluk temsille, isteme hakkından vazgeçmiş değildir, sadece uygulamaya ilişkin olarak birilerini görevlendirmiştir. Seçilmişler bu uygulamanın bütününe sahip değildir, onlar tüm güce değil sadece iyi bir düzenin sağlanması için gerekli kısmi bir güce sahiptir. Buna paralel olarak kendilerine verilen yetkinin sınırlarıyla oynamak konusunda da seçilmişlerin yetkisi yoktur⁵⁴. Sarıca, seçilmişlerin yapacakları faaliyetlerin sınırlarının anayasayla çizilmesini, seçilmişlerin seçmenlerin talimatlarıyla değil anayasayla bağlı olmaları şeklinde yorumlamaktadır. Bu durumda ise Sieyès’in savunduğu, emredici vekaletin ortadan kalkmasıdır⁵⁵. Ancak Sieyès, seçmenlerin belli kişileri görevlendirmekle, isteme haklarından vazgeçmediğini belirtmiştir⁵⁶.

Görüldüğü gibi Sieyès, seçilmişleri sınırlı bir kapsamda değerlendirir. Seçilmişlerin pozisyonu kurulu iktidar gibidir. Çünkü seçilmişler, anayasal hükümler sayesinde vardılar ve onlarla bağlıdılar. Ulus ise her şeyden önce vardır, iradesi her zaman yasaldir ve yasanın kendisi ulustur, onun önünde sadece doğal hukuk vardır⁵⁷. Ulusun doğal hukuk dışında hiçbir kuralla bağlı olmamasının sebebini ise Hannah

⁵² İngiltere’de emredici vekalet anlayışından vazgeçilmesinin sebepleri konusunda detaylı bilgi için bkzn. **Murat SARICA**, *Fransa ve İngiltere’de Emredici Vekaletten Yeni Temsil Anlayışına Geçiş*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1969, s. 56.

⁵³ Fransa’da emredici vekalet anlayışından vazgeçilmesinin sebepleri konusunda detaylı bilgi için bkzn. **SARICA**, s. 81.

⁵⁴ **SIEYÈS**, s. 52.

⁵⁵ **SARICA**, s. 113; **Muhammet Emin RUHİ**, *1789 Fransız Devrimi’nden İki Portre: Sieyès ve Robespierre*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014, s. 144.

⁵⁶ Sieyès daha sonraki dönemde doğrudan demokrasi düşüncesine karşı olan tavrını daha da ileri götürecektir. Bu konuda kullandığı argümanlardan en dikkat çekicisi ise posta örneği olarak adlandırılan örnektir. “Rousseau’nun istediği şekilde, bir mektubu kendi kendimize Bordeaux’ya götürsek daha fazla mı özgür olurduk? Posta teşkilatına güvenmek sizi can sıkıcı bir angaryadan ve büyük miktarda bir masraftan kurtarır”. **PRÉLOT/LESCUYER**, s. 329.

⁵⁷ **SIEYÈS**, s. 53. “La nation existe avant tout, elle est l’origine de tout. Sa volonté est toujours légale, elle est la loi elle-même. Avant elle et au-dessus d’elle il n’y a que le droit naturel”.

Arendt'in Fransız ve Amerikan Devrimleri arasında yaptığı kıyaslamada bulmak mümkündür. Arendt, Amerikan ve Fransız Devrimleri arasındaki en önemli farkın devraldıkları siyasal miraslarda bulunduğunu belirtmektedir. Buna göre, Amerikan Devrimi, İngiltere'den sınırlı bir monarşiyi devralmıştır. Fransız Devrimi ise mutlakiyetçi bir rejimin devamı olmuştur. Dolayısıyla hükümdar ne denli mutlakiyetçi ise onu deviren ve yerine geçen siyasi irade de o denli mutlakiyetçi bir biçimde örgütlenecektir. Bu durumda Sieyès'in yaptığı da hükümdarın yerine ulusu koymaktan başka bir şey değildir⁵⁸. Ulus kurucu iktidarın kendisidir, anayasa onun eseridir ve ulusun tek sınırı doğal hukuktur. Anayasayı yapan irade ulus iradesidir ve ulusun yetki verdiği kişiler için koyduğu formalitelerle ve anayasayla bağlı olduğunu düşünmemek gerekir. Sieyès'in bu tespitleri 1789 Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'nin 3. maddesinde yer alacaktır⁵⁹.

5. Kurucu İktidar ve Olağanüstü Hal

Sieyès'in ulusun oluşumuna ve her türlü kayıtlamadan, doğal hukuk hariç, bağımsız olduğuna ilişkin açıklamaları kurucu iktidar ve olağanüstü hal durumlarına ilişkin tespitlerle devam eder. Sieyès'in açıklamalarına geçmeden önce kurucu iktidar ve olağanüstü hal kavramlarının günümüzdeki anlamlarına değinmek yerinde olacaktır. Kurucu iktidar, doktrinde ikili bir ayrımla ele alınmaktadır: Asli kurucu iktidar ve tali kurucu iktidar. Asli kurucu iktidar, önceden konmuş hiçbir hukuk kuralı ile bağlı olmadan devleti kuran, bir başka deyişle bir anayasayı ilk elden oluşturan iktidardır⁶⁰. Tali kurucu iktidar ise yürürlükte olan bir anayasayı, anayasada öngörülen usuller çerçevesinde değiştirme yetkisine sahip olan iktidardır⁶¹. Arendt'e göre ise Sieyès, bu ayrımla ulusu *değişmez bir doğa haline yerleştirmiştir*⁶².

⁵⁸ Hannah ARENDT, *Devrim Üzerine*, İletişim Yayınları, Çev: Onur Eylül KARA, İstanbul, 2012, s. 206-207.

⁵⁹ "Egemenliğin özü esas olarak ulustadır. Hiçbir organ, hiçbir fert, açıkça ulustan kaynaklanmayan bir iktidarı kullanamaz". RUHİ, s. 124.

⁶⁰ Kurucu iktidar konusunda detaylı açıklamalar için bkz. TEZİÇ, s. 178; Louis FAVOREU/Patrick GAÏA/Richard GHEVONTIAN/Jean-Louis MESTRE/Otto PFERSMANN/André ROUX/Guy SCOFFONI, *Droit Constitutionnel*, Éditions Dalloz, Paris, 2007, s. 98; Maurice HAURIUO, *Précis Élémentaire de Droit Constitutionnel*, Librairie du Recueil Sirey, Paris, 1930, s. 79; Marie-Anne COHENDET, *Droit Constitutionnel*, Montchrestien, Paris, 2007, s. 349; İbrahim Ö. KABOĞLU, *Anayasa Hukuku Dersleri (Genel Esaslar)*, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 22; Pierre PACTET, *Institutions Politiques Droit Constitutionnel*, Masson, Paris, 1994, s. 71.

⁶¹ TEZİÇ, s. 191; FAVOREU/GAÏA/GHEVONTIAN/MESTRE/PFERSMANN/ROUX/SCOFFONI, s. 98; COHENDET, s. 349; KABOĞLU, s. 28; PACTET, s. 75.

⁶² ARENDT, s. 216.

Sieyès bu bağlamda ortaya bir soru atmaktadır. Bu soru, ulusun nerede olduğudur. Sieyès bu soruya, “*tüm ülkeyi, tüm yaşayanları ve kamusal şeylere bağlı olanları kucaklayan kırk bin kilise çevresinde*” şeklinde cevap verir ve ulusun anayasa yapma konusunda her zaman yetki sahibi olduğunu vurgular⁶³. Dolayısıyla asli kurucu iktidar Sieyès'e göre ulusun kendisidir. Bu bağlamda, anayasaya göre kurulmuş bir organ, sadece anayasaya göre karar alabilir ve kendisine başka bir anayasa veremez⁶⁴. Bu tespitten çıkan sonuç, tali kurucu iktidarın da ulusun kendisi olduğudur. Çünkü ulusun temsilcileri kendisine çizilen sınırlar dışında hareket edemez ve bu sınırları değiştiremez. Sieyès'in kurucu ve kurulu iktidara ilişkin bu tespitleri *1836 Meksika Anayasasında* dahi kendine yer bulmuştur⁶⁵. Sieyès, söz konusu tespitleriyle, seçilmişlerin sadece kurulu iktidara sahip olduklarını kayıt altına almaktadır. Peki anayasal değişiklikleri sadece ulus yapabilecekse ulus bu görevi nasıl kullanacaktır? Sieyès beşinci bölümde ulusu kimin harekete geçireceği sorusuna cevap aramaktadır. Kuşkusuz burada, çağırının görevi sadece ulusa toplanması gerektiğini bildirmektir. Çağırma terimi iki hususu kapsamaktadır; ulusun ihtiyacın ortaya çıktığı görüşünün verilmesi ve buluşulacak ortak bir randevu yerinin gösterilmesi. Sieyès'e göre bu görev, kamu selametini düşünen her yurttaşın görevidir⁶⁶.

Ulusun anayasal sorunlar için toplanması yine temsil ile mümkün olacaktır. Ancak bu durum olağanüstü bir duruma işaret edeceği için temsilcilerin yetkileri genişleyecektir. Olağanüstü durum kavramı ise egemenlik kavramıyla sahip olduğu yakın ilişki açısından önemlidir. Carl Schmitt'in egemenin belirlenmesine yönelik olarak yaptığı, ünlü tanımına göre; “*egemen, olağanüstü hale karar verir*”⁶⁷. Sieyès'in temsile ilişkin daha önceki tespitleri olağan dönemlere ilişkindir ve idealize edilmiş bir perspektifi yansıtır. Olağanüstü dönemlerde yine temsil söz konusudur. Bu dönemlerde ulus, temsilcilere vermek istediği görevleri verecektir. Büyük bir ulus gerçekte, ortak düzenin dışına çıkıldığında bizzat toplanamayacak ve bazı yetkileri olağanüstü temsilcilere devretmek durumunda kalacaktır. Bu olağanüstü temsilciler, ulusun yerini tutar ve anayasadan bağımsızdır. Anayasadan bağımsız olmaları, yukarıda açıklandığı gibi onları asli kurucu iktidar sahibi olarak görmemizi gerektirir. İktidarı kötüye kullanma ihtimallerine karşı önlem almaya da gerek yoktur. Çünkü söz konusu tem-

⁶³ SIEYÈS, s. 58.; Sieyès, bu sözlerine paralel olarak, ulusun, anayasaya temas eden uyuşmazlıklarda tek yargıç olduğunu da belirtir. SIEYÈS, s. 71.

⁶⁴ SIEYÈS, s. 59.

⁶⁵ David PANTOJA MORAN, *Sieyès et La Constitution Mexicaine de 1836*, Tra: Aude MERCIER, Revue Française d'Histoire des Idées Politiques 2011/1 (N° 33), s. 106-107.

⁶⁶ SIEYÈS, s. 61.

⁶⁷ Carl SCHMITT, *Siyasi İlahiyat: Egemenlik Kuramı Üzerine Dört Bölüm*, Çev: A. Emre ZEYBEKOĞLU, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2014, s. 13.

silciler sadece belirli bir iş, anayasa hazırlanması, ve belirli bir zaman için görev almışlardır. Böyle bir önlem ulusun yerine tamamen geçtikleri tezini de çürütecektir⁶⁸.

6. Soyluların Ayrıcalıklı Durumunun Aşılması

Soyluların, bir takım ayrıcalıklara sahip oldukları açıktır ve bu onları ortak yasanın dışına çıkartır. Siyasi haklar bakımından halkın vekaletini almamışlardır ve genel değil kendi bireysel çıkarlarını düşünürler. Ancak üçüncü sınıf ulusa ait olan her şeyi kucaklar ve bu sınıfa ait olmayan ulusa da ait değildir. Bu yüzden üçüncü sınıf her şeydir. İlk bölümü bu şekilde bitiren Sieyès, ikinci bölümü, yukarıda yer alan sorulardan ikincisinin cevabını aramaya ayırmıştır. Bu bölüm, *Tiers état*'nın yani üçüncü sınıfın şimdiye kadar hiç bir şey olmadığına odaklanmıştır. Sieyès'e göre, üçüncü sınıfın özgür olmadığı durumda ulusun özgür olması da söz konusu değildir. İnsanları ayrıcalıklar değil, herkese ait olan yurttaş hakları özgürleştirir⁶⁹. Dolayısıyla her türlü ayrıcalık üçüncü sınıfın aleyhinedir ortak hukukun karşısındadır ve farklı bir sınıf oluştururlar. Buna paralel olarak Sieyès, üçüncü sınıf ile ulusun aynı şey olduğunu da belirtir.

Kitabın üçüncü bölümü ise “Üçüncü sınıf ne talep ediyor? Bir şey olmak” başlığını taşır ve üçüncü sınıfının taleplerini anlatır. Sieyès bu talepleri üç ana başlık etrafında toplar. İlki, *États Généraux*'da halkın içinden çıkmış gerçek temsilciler tarafından temsil edilmektir. Sieyès ikinci bölümün sonlarında aristokrasinin devlet yönetiminde hüküm sürdüğünü ve bunu halktan yetki almadan yaptığını belirtmektedir. Bölümü bitirirken ise üçüncü sınıfın, *États Généraux*'da şimdiye dek gerçek temsilcileriyle temsil edilmediği için siyasi haklar bakımından sahip olduklarının bir hiç olduğunu söyler⁷⁰. Bu isteğin devamı olarak ortaya attığı ikinci istek ise üçüncü sınıfın diğer iki sınıfla eşit sayıda temsilcisinin bulunmasıdır. Bu istek Krallığın 27 Aralık 1788 tarihli kararnamesi sonucunda kabul edilmiştir⁷¹. Üçüncü istek ise oyların sınıf değil kişi esasına göre değerlendirilmesidir⁷². Sieyès bu taleplerin amacının ayrıcalıklı sınıfla eşit bir etkiye sahip olmak amacını taşıdığını söylemektedir. Ancak bu üç istek de Sieyès'e göre yeterli değildir. Çünkü şimdiye kadar herkes soylulara karşı belli bir saygı çerçevesinde yetiştirilmiştir. Sieyès'in burada bahsettiği üçüncü sınıf üzerinde kurulan bir psikolojik üstünlük fikrinin, bu talepler kabul edilse bile, eşitliği sağlamayı zorlaştırdığı şeklinde anlaşılmaktadır.

⁶⁸ SIEYÈS, s. 57.

⁶⁹ SIEYÈS, s. 8.

⁷⁰ SIEYÈS, s. 12.

⁷¹ AĞAOĞULLARI, s. 194.

⁷² SIEYÈS, s. 14-15.

7. Seçme ve Seçilme Hakkı ve Eşit Temsil

Taleplerine yönelik eleştirilere cevap verdiği bölümde Sieyès, seçme ve seçilme hakkının da mutlak olmadığını belirtmiştir. Bu hak tıpkı medeni haklar gibi, yurttaşlığa bağlı olmalıdır. İlk kriter olarak günümüz demokrasilerinde de uygulanan yaş sınırından bahsetmiştir. Yaş sınırının yanı sıra kadın olmak, serseri olmak, dilenci olmak da bu özgürlüğün sınırını oluşturur. Bu kişilerle birlikte yabancılar ve efendilerinin boyunduruğu altındaki kişiler de bu hakkı kullanamazlar⁷³. Eşit temsile yönelik eleştirilere de yanıt veren Sieyès, Fransa'nın demografik yapısından kısaca bahseder ve çoğunluğun ezici bir biçimde üçüncü sınıf nüfusundan yana olduğunu söyler. Bu durumda üçüncü sınıf çıkarlarının karşısına ayrıcalıklıların çıkarlarını⁷⁴ koymak ise kabul edilemez.

Sieyès'in yanıt verdiği son eleştiri ise üçüncü isteğe yani oyların sınıf değil kişi bazında değerlendirilmesine yönelik olandır. Sieyès, yukarıda da belirtildiği üzere, üç sınıf da çıkarlarının birbirinden farklı olduklarını belirtmişti. Oyların eşit olması da buna ilişkin olarak ortaya atılmıştır. Sınıfların çıkarlarının bu kadar farklı olduğu bir düzende bir sınıfın diğerleri üzerinde veto hakkına sahip olması her şeyi yıkabilecek bir niteliğe sahiptir. Çünkü her sınıfın ayrı ayrı oy vermesi halinde *Tiers état*, birinci ve ikinci sınıflar karşısında üstünlük sağlama olanağından yoksun kalacaktır⁷⁵. Dolayısıyla işe, tüm sınıfları aynı ortak çıkara yönlendirerek başlamak gerekir. Bunun yolu da tüm ayrıcalıkları kaldırmaktan başlar⁷⁶.

8. Sosyal Sözleşme ve Devletin Amacı

Gerçek çoğunluğun göz ardı edilmesini yasanın bir hiç hükmünde olmasıyla eş tutan Sieyès'in bu düşüncesi ulus ve devletin oluşumuna ilişkin düşüncelerine de etki etmiştir. Sieyès'in sosyal sözleşmeye ilişkin olarak ortaya attığı görüş, John Locke'un sosyal sözleşmeye ilişkin görüşlerinden güçlü etkiler taşımaktadır⁷⁷. Ulusun diğer ayrıcalıklı sınıflar karşısında haklarını talep etmesi için toplumsal sözleşmeyle bir araya gelmesini savunan Sieyès, bu düşüncesine ilişkin dipnotta toplumsal sözleşmenin ulus

⁷³ SIEYÈS, s. 18.

⁷⁴ Sieyès'e göre çıkar kavramı da üçe ayrılmaktadır. İlki, yurttaşların birbiriyle benzer konumda olduğu, ortak çıkardır. İkincisi, bir bireyin diğerleriyle birleşerek gündeme getirdiği çıkardır, bu çıkar grup çıkarı olarak adlandırılabilir. Üçüncüsü ise bireyin diğerlerinden izole olduğu çıkar, bir başka ifadeyle kişisel çıkardır. Bu üç çıkar arasında sorun yaratan tek çıkar, grup çıkarıdır. Dolayısıyla, temsilciler meclisi grup ruhu oluşturmaya izin vermeyecek şekilde planlanmalıdır. SIEYÈS, s. 74-75.

⁷⁵ AĞAOĞULLARI, s. 195.

⁷⁶ SIEYÈS, s. 40-41.

⁷⁷ Erwan SOMMERER, *Le Contractualisme Révolutionnaire de Sieyès; Formation de la Nation et Prédétermination du Pouvoir Constituant*, Revue Française d'Histoire des Idées Politiques 2011/1 (N° 33), s. 23.

ve hükümet arasında değil, insanlar arasında yapılacağını söyler, çünkü ulus kendi hakimiyetinde olanlarla asla sözleşme yapmaz, onları sadece kendi gücünün kullanımı için görevlendirir⁷⁸.

Kitabının son bölümünde Sieyès, daha önceden söz ettiği bir takım ilkelere ilişkin açıklamalarını detaylandırmaya çalışmaktadır. *Etats Generaux*'nun bir ön sorun olarak üç ayrı sınıfın durumuna ilişkin olarak ulusun vereceği kararı bekleme gerektiğinden bahseder. Dolayısıyla *Tiers état*'nın karşısına iki olasılık çıkacaktır. Bunlardan ilkinde üçüncü sınıf sadece bir sınıf olacaktır, ikinci durumda ise üçüncü sınıf ulustur, genel iradenin yegane temsilcisidir ve *Ulusal Meclis*'i oluşturur. Bu durumda ulus için sadece ulus vardır, sınıflar yoktur. Ulusa ilişkin olarak yaptığı açıklamalara ek olarak Sieyès, ulusun iradesini de tanımlamıştır. Sieyès'e göre ulusun iradesi, bireysel iradelerin sonucudur. Toplumsallaşmanın amacı da ortak güvenlik, ortak özgürlük ve kamusal işlerdir. Dolayısıyla birey, ortak güvenlik şemsiyesi altında kendi projelerine yönelmiştir⁷⁹.

9. Eşit Yurttaşlık ve Liberal Devlet

Son olarak Sieyès, yurttaşlar arasındaki eşitliğe ilişkin görüşlerine de eserinde yer vermiştir. John Rawls'un yaptığı tanıma göre, temel hakların belirli bir toplumsal sınıfa mensup olup olmamaya göre tanımlandığı toplum, eşit yurttaşlık anlayışına sahip değildir⁸⁰. Sieyès de bu düşünceye paralel görüşler ileri sürmüştür. Ona göre, yurttaşları farklı kılan avantajlar, yurttaşlık karakterinin dışında kalır. Mülkiyet ve çalışma alandaki farklılıklar ise yaş, cinsiyet, boy ve ırk farklılıkları gibidir. Kuşkusuz Sieyès, bu tespitle birlikte mülkiyet ve çalışmaya ilişkin farkların doğal olduğunu belirtmektedir. Toplum, bireylerden oluşmaktadır, bu bireyler bağımsızdır ancak, tek bir güç tarafından yönetilirler ve aynı yasalara tabidirler⁸¹. İlerleyen satırlarda Sieyès, yasanın sadece olanı muhafaza edeceğini ve hiçbir şey vermeyeceğini de söyler. Sieyès, yasayı büyük bir küreye benzetir ve yurttaşların onun etrafında, küreye eşit uzaklıkta olduklarını ve eşit yerler işgal ettiklerini düşünür⁸². Sieyès'in bu tasarımı günümüzde eşit yurttaşlık kavramının çerçevesiyle de örtüşmektedir. Bu tespitlerden yola çıkarak, Sieyès'in bireyler arasında pozitif ayrımcılık yapılması yoluyla eşitliğe varılmasına

⁷⁸ SIEYÈS, s. 34, s. 47 . "On ne peut pas entendre autrement le contrat social ; il lie les associés entre eux. C' est une idée fautive et dangereuse que de supposer un contrat entre un peuple et son gouvernement. La nation ne contracte point avec ses mandataires, elle commet à l'exercice de ses pouvoirs".

⁷⁹ SIEYÈS, s. 73.

⁸⁰ John RAWLS, *Siyasal Liberalizm*, Çev: Mehmet Fevzi BİLGİN, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2007, s. 74.

⁸¹ PRÉLOT/LESCUYER, s. 327.

⁸² SIEYÈS, s. 76. "Je me figure la loi au centre d'un globe immense; tous les citoyens sans exception sont à la même distance sur la circonférence et n'y occupent que des places égales".

tarafıta olmadiğı sylenebilir. nk bu tr eŐitsizlikler doğaldır. Dolayısıyla Sieyès, kendi dneminin Őartları gereği, öncelik olarak bireyler arasında mutlak eŐitliđin sağlanmasına çalıŐmıŐtır. Pozitif ayrımcılık veya devletin zayıf olanın önündeki engelleri kaldırmak amacıyla sosyal alanda pozitif faaliyetlerde bulunmasının, onun siyasal sisteminde yeri yoktur. Sieyès'in katıksız bir liberalizmden yana olduğu söylenebilir. Bu yönüyle Sieyès, liberal devletin gerçek kurucusu olarak anılmaktadır⁸³.

SONUÇ

Fransız Devrimi'nin altyapısını hazırlayan en önemli düŐünür ve eylem adamlarından olan Sieyès'in "*Qu'est-ce que le Tiers état?*" eserinde ortaya attığı kavramlar buğn de etkinliğini korumaktadır. Sieyès'in fikirlerinin temeline oturttuğu ulus kavramı, günümüzde dahi olası tanımları bakımından bir tartıŐma konusudur. Özellikle ulus-devletlerin hakim olduğu günümüz dünyasında ulus kavramı, Sieyès'in yaptığı basit tanımın uzağında kalmaktadır. Etnik, dilsel ve dinsel alandaki farklılıkların ulusların bütünlüğünü zedelediği düŐünüldüđü günümüzde, Sieyès'in ulus tanımı kulak verilmesi gereken bir tanım olarak öne çıkmaktadır. Bu durum hem devletlerin kalbinde yer alan ulus kavramının daha kapsayıcı olmasına kaynaklık edecek hem de artık küreselleşmeyle birlikte sınırların keskinliğinin aŐındıđı çağımızın gerçeklerine daha uygun düŐecektir. Ulus kavramıyla birlikte Sieyès'in kayda değer bir başka tespiti ise kurucu-kurulu iktidar ayırımında ortaya çıkmaktadır. Özellikle temsili demokrasinin hakim anlayıŐ haline gelmesi ve sonrasında yürütme erkinin yasama karşısında güçlenmesi, yurttaş iradesinin önem kaybetmesine yol açmıştır. Öyle ki, seçmen niteliğini haiz yurttaş günümüzde neredeyse yalnızca seçim zamanlarında oy kullanan ve bu zamanlar haricinde ortaya bir irade koyamayan yığınlar haline gelmiştir. Sieyès ise kurucu iktidarın her zaman ulusun kendisi olduğunu belirtmiştir. Bu durumun bir sonucu olarak seçilmişler yalnızca ulusun belirlediği yetkiyi kullanan kiŐilerdir. Sieyès'in söz konusu tespitleri, günümüz demokrasilerinde seçmen niteliğini haiz yurttaşın kaybolan önemini keŐfetmek bakımından da yol göstericidir. Dolayısıyla Sieyès'in yarattığı kavramlar ve onlara ilişkin olarak yaptığı tanımlar, günümüze ışık tutmaya devam etmektedir. Kavramları detaylı bir incelemeye tabi tuttuğumuzda ise günümüz dünyasında yaşanan sorunlara çözüm olabileceği ileri sürülebilir.

⁸³ Ayferi GÖZE, *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*, Beta Yayınları, İstanbul, 2007, s. 220.

KAYNAKÇA

- AĞAĞULLARI, Mehmet Ali, *Ulus-Devlet ya da Halkın Egemenliği*, İmge Kitabevi, Ankara, 2010.
- AKAD, Mehmet/ VURAL DİNÇKOL, Bihterin / BULUT, Nihat, *Genel Kamu Hukuku*, Der Yayınları, İstanbul, 2015.
- ANDERSON, Benedict, *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, Verso, London-New York, 2006.
- ARENDET, Hannah, *Devrim Üzerine*, İletişim Yayınları, Çev: Onur Eylül KARA, İstanbul, 2012.
- BLAY, Michel (Ed.), *Grand Dictionnaire de la Philosophie*, Éditions Larousse, Paris, 2003.
- BOOKCHIN, Murray, *Köylü İsyanlarından Fransız Devrimine*, Çev: Sezgin ATA, Dipnot Yayınları, Ankara, 2012.
- BOURDIEU, Pierre, *Devlet Üzerine-College de France Dersleri (1989-1992)*, Çev: Aslı SÜMER, İletişim Yayınları, İstanbul, 2015.
- BRUBAKER, Rogers, *Fransa ve Almanya'da Vatandaşlık ve Ulus Ruhı*, Çev: Vahide PEKEL, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2009.
- CHALLAMEL, Augustin/LACROIX, Désiré, *Les Grands Hommes et Grands Faits de la Revolution Française (1789-1804)*, Paris, 1889.
- COHENDET, Marie-Anne, *Droit Constitutionnel*, Montchrestien, Paris, 2007.
- FAVOREU, Louis/GAÏA, Patrick/GHEVONTIAN, Richard/MESTRE, Jean-Louis/ PFERSMANN, Otto/ROUX, André/SCOFFONI, Guy, *Droit Constitutionnel*, Éditions Dalloz, Paris, 2007.
- GEMALMAZ, Mehmet Semih, *Devlet, Birey ve Özgürlük*, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- GÖZE, Ayferi, *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*, Beta Yayınevi, İstanbul, 2007.
- HAURIOU, Maurice, *Précis Élémentaire de Droit Constitutionnel*, Libraire du Recueil Sirey, Paris, 1930.
- HOBBSAWM, Eric J., *1780'den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik: Program, Mit ve Gerçeklik*, Çev: Osman AKINHAY, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2014.
- HUBERMAN, Leo, *Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla*, İletişim Yayınları, Çev: Murat BELGE, İstanbul, 2011.
- KABOĞLU, İbrahim Ö., *Anayasa Hukuku Dersleri (Genel Esaslar)*, Legal Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- KROPOTKINE, Pierre, *La Grande Révolution 1789-1793*, Paris, 1909.
- LEPOINTE, Gabriel, *Histoire du Droit Public Français*, Presses Universitaires de France, Paris, 1965.
- MEIKSINS WOOD, Ellen, *Özgürlük ve Mülkiyet; Rönesans'tan Aydınlanma'ya Batı Siyasal Düşüncesinin Toplumsal Tarihi*, Yordam Kitap, Çev: Oya KÖYMEN, İstanbul, 2012.
- NEMO, Philippe, *Histoire des Idées Politiques aux Temps Modernes et Contemporains*, Quadrige/PUF, Paris, 2002.
- NEMO, Philippe, *Les Idéologues et Le Libéralisme*, içinde, Philippe NEMO-Jean PETITOT (Ed.), *Histoire du Libéralisme en Europe*, Quadrige/PUF, Paris, 2006.
- OKANDAN, Recai Galip, *Umumi Amme Hukuku*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1968.
- PACTET, Pierre, *Institutions Politiques Droit Constitutionnel*, Masson, Paris, 1994.
- PANTOJA MORAN, David, *Sieyès et La Constitution Mexicaine de 1836*, Revue Française d'Histoire des Idées Politiques 2011/1 (N° 33), s. 103-116.
- PRÉLOT, Marcel/LESCUYER, Georges, *Histoire des Idées Politiques*, Éditions Dalloz, Paris, 1994.
- QUIVIGER, Pierre-Yves, *Sieyès et l'État*, Tumultes 2015/1 (n° 44), s. 28

- RAWLS, John**, *Siyasal Liberalizm*, Çev: **Mehmet Fevzi BİLGİN**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2007.
- ROEDERER, Pierre-Louis**, *L'esprit de la Révolution de 1789*, Paris, 1831.
- ROOT, Hilton L.**, *La Construction de l'État Moderne en Europe La France et l'Angleterre*, Tra: **Jacques FAUVE**, Presses Universitaire de France, Paris, 1994.
- RUHİ, Muhammet Emin**, *1789 Fransız Devrimi'nden İki Portre: Sieyès ve Robespierre*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2014.
- SARICA, Murat**, *Fransa ve İngiltere'de Emredici Vekaletten Yeni Temsil Anlayışına Geçiş*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1969.
- SCHMITT, Carl**, *Siyasi İlahiyat: Egemenlik Kuramı Üzerine Dört Bölüm*, Çev: **A. Emre ZEYBEKOĞLU**, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2014.
- SCHNAPPER, Dominique**, *La Communauté des Citoyens*, Éditions Gallimard, Paris, 1994.
- SIEYÈS, Emmanuel Joseph**, *Qu'est-ce que le Tiers état?*, Éditions Boucher, Paris, 2002.
- SIRINELLI, Jean-François (Ed.)**, *Dictionnaire de l'Histoire de France*, Éditions Larousse, Paris, 2006.
- SOMMERER, Erwan**, *Le Contractualisme Révolutionnaire de Sieyès; Formation de la Nation et Prédétermination du Pouvoir Constituant*, Revue Française d'Histoire des Idées Politiques 2011/1 (N° 33), s. 5-25.
- TEZİÇ, Erdoğan**, *Anayasa Hukuku (Genel Esaslar)*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- TOUCHARD, Jean**, *Siyasal Düşünceler Tarihi*, Çev: **İsmail YERGUZ**, İslık Yayınları, İstanbul, 2015.